

Oahppoplána - Jo3 muorraduodjefága

Sámediggi mearridan láhkaásahussan 04.05.2021, lánkavuodđu:
suoidnemánu 17.b 1998 nr 61 lánka vuodđoskuvlla ja joatkkaoahpahusa birra
(oahpahuslánka) § 6-4 nubbe lađas. Gusto 01.08.2022

Gusto 01.08.2022 rájes

Fága birra

Fága relevánsa ja guovddáš árvvut

Jo3 muorraduodjefágas lea sáhka das ahte ráhkadit sámi árbevirolaš dujiid. Go barget praktihkalaččat muorain ja eará ávdnasiiguin ja geavahit reaidduid ja mašiinnaid ovdánahttet oahpahallit duddjongálggaid ja ožžot ipmárdusa árbevieruin, teknihkain ja masa ja movt geavahit ávdnasiid. Oahpahallit galget suokkardit, ovdánahttit ideaid, geavahit innovatiiva proseassaid ja ráhkadit ođđa duodjebuktagiid. Fága galgá ráhkkanahhttit oahpahalliid dustet servodaga gálvojearu árbevirolaš ja ođđaovdánahttojuvvon buktagiidda. Dat mearkkaša ahte duodjefága galgá sihkkarastit ahte šaddet oahppan duojárat geat máhttet árbevirolaš duoji ja geat gehččet ovddasguvlui ja hutket dujiid main álgoálbmotmáhttu lea vuodđun.

Buot fágat galget leat mielde oahpu árvovuođu duohtandahkamin. Jo3 muorraduodjefága galgá leat mielde ovdánahttime duodjebuktagiid main guoddevašvuohta, kvalitehta, kultuvra ja historjá lea vuodđun. Oahpahallit galget muosáhit hábmenilu ja máhttima ja gávdnat iežaset fágalaš identitehta giedalašvuođa ovdánahttimiin ja go barggadettiin muorraávdnasiiguin reflekterejit duddjoma. Barggu čađa ovdánahttet oahpahallit máhtu sámi kultur- ja luondduárbbi girjáivuođas ja variašuvnnain ja ovdánahttet ipmárdusa norpmaide, etihkkii ja estehtalaš albmanahhtimiidda duojis. Máhttu árbevieruin galgá váikkuhit dasa ahte oahpahallit ožžot áktejumi lundui ja áddejumi ahte resursageavaheamis lea dárbu luondduriggodagaid gáhttet boahttevaš buolvvaide. Fága galgá leat mielde addimin máhtu bargoaddi ja bargi geatnegasvuođaid ja vuoigatvuođaid ja golmmabealát ovttasbarggu mávssolašvuođa birra, mas bargoaddi, bargi ja eiseválddit barget ovttas ovdánahttit buori bargoeallima.

Guovddášelemeanttat

Ávnnasmáhttu

Guovddášelemeanttas ávnnasmáhttu lea sáhka háhkat, reidet ja vurkkodit muorraávdnasiid. Ávnnasmáhttu fátmasta maid sámi árbevierromáhtu muorraávdnasiid iešvuođaid birra iešguđet jahkodagain, ja ahte ávdnasiid kvalitehta ja makkár muorrašlájá vállje mearrida masa dat heivejit. Viidáseappot lea sáhka muora resurssaid ávkkástallamis biras- ja resursaseasti vugiin.

Duodji ja árbemáhttu

Guovddášelemeanttas duodji ja árbemáhtus lea sáhka sámi hápmedesigna ja atnudoji funksiunalitehta oktavuodas. Dat mielddisbuktá geavahit

duodjedáiddu, ja iešguđet reaiduid, eará neavvuid ja tehnikkaid go ráhkada funkcionála duodjebuktagiid ja go divoda- ja mátasdoallá. Dasa gullá maid geavahit fágaterminologijja duodjebarggus ja go muitala buktagiid birra. Guovddášelemeanttas lea maid sáhka vuogas barganvugiin barggadettiin ja oadjebas bargorutiinnain.

Innovašuvdna ja buvttadanproseassa

Guovddášelemeanttas innovašuvdna ja buvttadanproseassat lea sáhka suokkadeamis ja inspirašuvnna viežžamis árbevirolaš duojis Sámis ja eará árktalaš álgoálbmogiin go ráhkada iežas duodjebuktagiid. Lea maid sáhka geavahit hámi, funkšuvnna, ivnni, ávdnasiid ja innovašuvnna deatalaš fáktorin designproseassas. Dat mearkkaša maid ráhkadit duodjebuktagiid dearvvašvuoda, birrasa ja sihkarvuoda njuolggadusaid mielde. Guovddášelemeanta mielddisbukta maid ipmárdusa gálvomárkanastimis, haddemerošteamis, vuovdimis ja gollomerošteamis ja diehtit iešguđet duodje- ja eará organisašuvnnaid birra Sámis. Guovddášelemeanta fáttmmasta maid bargat dearvvašvuoda, birrasa ja sihkarvuoda njuolggadusaid mielde ja ahte suodjalanbiergasiid, databláđiid ja geavahanbagadusaid geavaheapmi lea integrerejuvvon oassi buot barggus duddjonlanjas.

Fágaidrasttideaddji fáttát

Álbmotdearvvasvuolta ja eallimis birgen

Jo3 muorraduodjefágas fágaidrasttideaddji fáttás álbmotdearvvasvuolta ja eallimis birgen lea sáhka das ahte ovdánahttit giehtagálggaid, čuovvut buriid bargorutiinnain ja välljet vuogas rumašbarganvugiid barggadettiin ja geavahit veahkkeneavvuid duodjebarggus ja maid viidáset ovdánahttit sámi árbevierromáhtu dán fágas. Lea maid sáhka ovdánahttit ja nannet identitehta hábmeniluin, máhttimiin, čuolmmaid čoavdinnávccain ja dahkat jierpmálaš välljemiid iežas eallimis. Dása gullá maid ovdánahttit iešluohttámuša ja duostat albmanahttit oaiviliid. Fágaidrasttideaddji fádđa álbmotdearvvasvuolta ja eallimis birgen lea maid mielde čalmmustahttime movt duodji sáhtta iešguđet ládje čájehit joavkogullevašvuoda.

Guoddevaš ovdáneapmi

Jo3 muorraduodjefágas fágaidrasttideaddji fáttás guoddevaš ovdáneapmi lea sáhka reflekeret ja Leahkit dihtomielalaš birasbeliide ávnnasháhkama ja buvttadanproseassaid oktavuodas. Dat mearkkaša ráhkadit buktagiid mat guhká bistet ja maid lea vejolaš divodit, restaureret ja odđasit geavahit. Dasto lea sáhka dihtomielalašvuodas, oaidnit muora ođasmahtti ja báikkálaš resursan, ja ahte árbevirolaš sámi vuogi mielde háhkat dušše dan maid dárbbáša ja nu sihkkarastit ja gáhttet resurssaid ja sámi kultur- ja luondduárbbi boahteáigái.

Vuodđogálggat

Njálmmálaš gálggat

Njálmmálaš gálggat jo3 muorraduodjefágas mearkkaša ahte njálmmálaččat máhtta muitalit bargoproseassaid birra go gaskkusta iežas oaiviliid, gulahallandilis árbevierromáhtu háhkama oktavuodas ja go muitala duodjebuktagiid historjjáid. Dat mielddisbukta geavahit fágaterminologijja gulahallamis ostiiguin, bargoustibiiguin, árbevierroguddiiguin ja eará ovttasbargoguimmiiguin.

Máhttit čállit

Čállit máhtti jo3 muorraduodjefágas mearkkaša ráhkadit bargoválddahemiid ja presenteret ja dokumenteret bargoproseassaid teavstta bokte ja visuálalaččat sámi mearkkaiguin ja symbolaiguin ja go geavaha fágaterminologijja. Dat mearkkaša maid dokumenteret sámi árbevierromáhtu boahttevaš buolvvaide.

Máhttit lohkat

Máhttit lohkat jo3 muorraduodjefágas mearkkaša geavahit fágagirjjálašvuodá, bargoválddahemiid ja geavahančilgehusaid go geavaha iešguđet strategijjaid. Dat mearkkaša maid gávdnat ja geavahit čálalaš dieđuid kritihkalaččat. Viidáseappot mearkkaša dat identifiseret ja dulkot terminologijja, mearkkaid, illustrašuvnnaid, ornamenttaid ja symbolaid sámi duodjeárbevierus.

Máhttit rehkenastit

Máhttit rehkenastit jo3 muorraduodjefágas mearkkaša árvvoštallat ávdnasiid, hámi, proporšuvnnaid ja mihtu oktavuodaid hutkkálaš barggus. Hábmemis ja ornamentihkas deattuhuvvojit geometralaš hámit ja mihttoovttadagat. Máhttit rehkenastit mearkkaša maid meroštít márkanhatti áigegeavaheami ja buvttadangoluid vuodul ja dahkat ekonomalaš meroštusaid haddefálaldagaid oktavuodas.

Digitála gálggat

Digitála gálggat jo3 muorraduodjefágas mearkkaša geavahit digitála teknologijja go visualisere buvttaideaid, buvttaovdánahttima ja buvttadeami. Dat mearkkaša maid geavahit digitála resurssaid iežas barggu dokumenteremii, presenteremii ja márkanastimii. Viidáseappot mearkkaša dat ráhkadit publikašuvnnaid ja ovttasdoaimat neahttafierpmádagain. Digitála gálggain lea maid sáhka digitála árvvoštallannávccaid geavaheamis ja čuovvut ovttasdoaiman, personsuodjalan ja dahkkivuoigatvuodá njuolggadusaid.

Gealbomihttomearit ja árvoštallan

Gealbomihttomeari ja árvoštallan muorraduodjefága

Gealbomihttomearit

Oahpahusa mihttomearri lea ahte oahpahalli galgá máhttit

- plánet, čadahit, árvoštallat ja dokumenteret iežas barggu ja bargoproseassaid ja geavahit fágaterminologiiija barggus
- háhkat, välljet, reidet ja vurkkodit ávdnasiid iešguđet muorrašlájain ja osiin báikkálaš resurssaid, vieruid ja árbevieru mielde
- ráhkadit bargotevnnegiid, sárggastusaid, modeallaid ja geavahit digitála reaidduid go ovdánahtta ođđa duodjebuktagiid
- suokkardit ja geavahit sámi árbevierromáhtu ja álgoálbmotkultuvrra inspirašuvdnan iežas duoji buvttadeamis
- geavahit sámi árbevierromáhtu muorraávdnasiid iešvuođaid birra go ráhkada duodjebuktagiid
- hábmet duoji mas gohpan lea váldoteknihkka árbevirolaš duoji ráhkadeamis
- hábmet duoji mas veaddi lea váldoteknihkka árbevirolaš duoji ráhkadeamis
- habmet duoji mas muora sojaheapmi lea váldoteknihkka árbevirolaš duoji ráhkadeamis
- hábmet árbevirolaš duoji masa geavaha čoarvvi, veatti ja eará ávdnasiid oktii laktimii ja/dahje nanusmahttimii
- ráhkadit ja geavahit árbevirolaš ivdneávdnasiid iešguđet buktagiid hervemii ja olggošdikšumii
- hábmet árbevirolaš ja ođđaovdánahttojuvvon buktagiid muoras ja eará ávdnasiin
- geavahit erenoamášvuođaid ornamentihkas ja hámis, reflekeret dan birra ja selvehit báikeguovlluid mihtilmasvuođaid
- árvoštallat ja meroštít ávnnasgoluid, buvttadeami ja márkánárvvu iežas buktagiin ja bálvalusain
- geavahit iešguđet digitála resurssaid go márkánfievrrida ja vuovdá iežas ja fitnodaga duodjebuktagiid ja mearkagálvvuid ja go gulahallá ostiiguin ja eará ovttasbargoustibiiguin guoddevaš vugiin
- divodit, máttasdoallat ja ođđasisgeavahit duoji árbevirolaš ja ođđa teknikkaiguin
- suokkardit iešguđet sámi duodjeorganisašuvnnaid ja -ásahusaid doaibmasuorggi ja barggu, ja movt atnit ávkki dain, ja maid reflekeret makkár rolla dain lea servodagas
- doallat ortnega duddjonlanjas ja doaimmahit earjkilis máttasdoallama mašiinnain, reaidduin ja duodjebiergasiin

- geavahit buriid bargodábiid ja válljet vuogas barganvugiid maid rievdadallá barggadettiin vai garvá noađđevigiid
- bargat njuolggadusaid ja šiehtadusaid mielde mat regulerejit bargodili ja čuovvut bargoaddi ja bargi geatnegasvuođaid ja vuoigatvuođaid

Dađistaga árvvoštallan

Dađistaga árvvoštallan galgá leat mielde oahppama ovddideamen ja ovdánahttimin gealbbu. Oahpahallit čájehit ja ovdánahttet gealbbu jo3 muorraduodjefágas geavahettiin máhtu, gálggaid ja kritihkalaš jurddašeami go galget bargobihtáid čoavdit fágas. Instruktevra galgá láchčcit dili oahpahalli váikkuheapmái ja árvvosmahttit oahpahalli oahppanhálu mánggabealat bargguiguin. Instruktevra ja oahpahallit galget gulahallat oahpahalliid ovdáneami birra jo3 muorraduodjefágas. Oahpahallit galget beassat mitalit maid orrot máhttimin, ja beassat reflektet iežaset fágalaš ovdáneami birra. Instruktevra galgá bagadallat viidáset oahppama birra ja heivehit oahpahusa nu ahte oahpahallit sáhttet bagadallama geavahit iežaset gealbbu ovdánahttimii oahppofágas.

Dađistaga árvvoštallan galgá veahkehit ovddidit oahppama ja loktet gealbbu. Oahpahallit čájehit ja ovdánahttet gealbbu jo3 muorraduodjefágas go sii geavahit máhtu, gálggaid ja kritihkalaš jurddašeami go galget bargobihtáid čoavdit. Bagadeaddji galgá láchčcit dili vai oahpahallis lea mielváikkuheapmi ja oahppanmovtta oalgguhit iešguđetlágan bargguid bokte. Bagadeaddji ja oahppahalli galgaba ságastallat oahppihalli ovdáneami birra jo3 muorraduodjefágas. Oahpahallit galget beassat mitalit maid orrot máhttimin, ja beassat reflektet iežaset fágalaš ovdáneamis. Bagadeaddji galgá bagadallat viidáset oahppama birra ja heivehit oahpahusa nu ahte oahpahallit sáhttet geavahit bagadusa loktet iežaset gealbbu fágas.

Árvvoštallanortnet

Ovdal fágageahččaleami galget buohkat geat eai leat čuvvon dábálaš oahppomannolaga, leat ceavzán čálalaš eksámena mii lea ráhkaduvvon fága oahppoplána vuođul. Eksámen ráhkaduvvo guovddáš ásahusain ja sensurerejuvvo báikkálaččat. Eksámenis ii galgga leat ráhkananoassi.

Oahpahus jo3 muorraduodjefágas galgá loahpahuvvot fágageahččalemiin. Buohkat galget fágageahččaleami čađahit, mii galgá čađahuvvot unnimusat guđa árgabeaivvi sisa.